

Türkiye'deki Göçmen Karşıtları ile Avrupa'daki Popülist Sağ Arasında İş Birliği Mümkün mü?

Avrupa'da popülist sağın yükselişi

Faşizmin doğduğu topraklar olan Avrupa, İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Sovyetler Birliği'nin yıkılmasına kadar süren uzun bir zaman boyunca aşırı sağ veya aşırı sol hareketlerin tercih edilmediği, İspanya ve Doğu Bloku ülkeleri hariç olmak üzere genellikle Hristiyan muhafazakâr ve sosyal demokrat hükümetler tarafından yönetilen bir kıta oldu. Bu süreçte keskin sınırları çok fazla olmayan bu hükümetler, Avrupa'da hem jeopolitik amaçlarla hem de barışı koruma adına "Avrupa Entegrasyonu" sürecini başlattılar. Böylece yaşanan o tüm savaşların ardından bir "Avrupalılık" kimliği ve bilinci oluşturmaya çalıştılar. Bu da Avrupa Birliği'ni doğurdu.

Sovyetler Birliği'nin yıkılması ve bu entegrasyon süreçlerinin hızlanması ile birlikte Avrupa Birliği doğuya doğru genişleme sürecine girdi. İletişim araçlarının gelişmesi ve bu bahsettiğim entegrasyon süreçleri ile birlikte artık sınırların bir öneminin olmadığını, Avrupa'nın tek parça olarak global dünyada yerini alabileceğini düşünenler oldu. Bu ancak ülkelerin bazı egemenlik haklarını Avrupa Birliği gibi bir üst kuruma devretmesi ile mümkün olabilirdi. 2008 Krizi ve 2011 Suriye İç Savaşı'na kadar bu süreç ilerledi ancak borç krizindeki Yunanistan'ın kurtarılması için Almanya başta olmak üzere Avrupa Birliği içerisindeki görece zengin ülkelerin vergi mükelleflerinin üzerlerine yüklerin bindirilmesi ve Suriye İç Savaşı ile birlikte başlayan göçmen krizi, bu entegrasyon sürecine yani Avrupa Birliği'ne ve onun politikalarına yönelik muhalif sesleri artırdı.

İşte böyle bir ortamda, var olan geleneksel siyasetin çözümsüzlüğünün yarattığı öfke Avrupa'da insanların yeni sağ hareketlere yönelmesine sebep oldu. Bu sağ hareketler daha önce var olan muhafazakâr ya da liberal sağ hareketlerden daha farklıydı. Avrupa Birliği'ne karşı eleştirel, göçmen karşıtı, globalleşme karşıtı ve popülist bir çizgideydiler. Buna daha sonra Woke ve Queer hareket karşıtlığı ve pandemi döneminde aşırı karşıtlığı da eklendi. Son olarak Ukrayna Savaşı'nda ise Ukrayna'ya yapılan askerî ve maddi yardıma karşı çıkarken İsrail-Filistin meselesinde İsrail'i destekleyen bir tutuma sahipler.

Elbette Avrupa Birliği içerisindeki her ülkede bu süreç ve yönelimler küçük farklılıklar gösteriyor ancak genel tablo bu. ABD için de Trump'ın yükselişi ve başkan seçilmesi, düşüşü ve şimdilerde yeniden yükseliş süreci de benzer noktalardan beslendi.

Avrupa'da ortaya çıkan bu hareketler ilk başlarda yüksek oy oranlarına sahip değillerdi. Zamanla Ortadoğu ve Afrika'dan göçlerin artması ile birlikte oy oranları giderek artmaya başladı. Almanya'da AfD, Fransa'da Le Pen, İtalya'da Meloni, Hollanda'da Wilders, İspanya'da Vox ve Macaristan'da Orban gibi figürler giderek güçlendiler.

Peki nedir bu Avrupalılık kimliği? Bu Avrupalılık kimliği elbette her bir kesim tarafından farklı şekilde tanımlanabilir. Ancak bir kimliği tanımlayan şeylerden biri bir yandan da kim olmadığımızdır. Bu sebeple her kimlik önce karşıtına ihtiyaç duyar. Samuel P. Huntington'ın *Medeniyetler Çatışması* kitabında dediği gibi "Gerçek düşmanlar olmadan gerçek dostlar da olmaz. Olmadığımız şeyden nefret etmeden olduğumuz şeyi sevemeyiz. Kim olduğumuzu ancak ve ancak kim olmadığımızı ve çoğunlukla da kime karşı olduğumuzu bildiğimiz zaman biliriz." Avrupa için karşıt kimlik ise yüzyıllar boyunca mücadele ettikleri ve kendilerine sürekli bir tehdit olarak gördükleri Türk kimliğidir.

Yüz yıldan fazla süredir devam eden "Türkler Avrupalı mıdır, değil midir?" tartışmasını burada tekrar ön plana çıkartmaya gerek yok. Ancak şunu bilmemiz gerekiyor ki biz kendimizi Avrupalı olarak görsek bile Avrupa'daki bahsettiğim sağ gruplar kesinlikle bizi Avrupalı olarak görmüyor. Bu sebeple de Avrupa'ya yönelik göç hareketlerini de tarihteki Türk-Müslüman fetihleri ile bir görüyorlar.

Türkiye'deki Popülist Sağ Hareketler

Peki ya Türkiye'deki yeni popülist sağ? Avrupa'daki hareketler ile benzerlikleri ve farklılıkları neler? Bunu üç farklı hareketi ele alarak değerlendirmeliyiz. Birincisi AKP-MHP hükümeti, ikincisi Yeniden Refah ve üçüncüsü de Zafer Partisi.

AKP-MHP hükümetinin her ne kadar popülist sağ siyaset yaptığı iddia edilse de Avrupa'daki örnekleri ile önemli bazı farklılıkları var. Türkiye'de şu anda Avrupa'ya yönelmiş olan göç dalgasından katbekat fazla sayıda göçmen var. Hükümet bu göç dalgasına bırakın karşı olmayı, kendi politikaları ile göçü destekliyor ve teşvik ediyor. Göç dalgası Avrupa'da milliyetçiliği artırıyor ve Avrupa'daki bahsettiğim partiler de milliyetçi söylemler kullanıyorlar. Türkiye'de ise bir iktidarın kendi nüfusunun yüzde 10'u kadar yabancı bir nüfusu ülkeye doldurmasının arkasındaki motivasyon milliyetçilik olamaz. Olsa olsa MHP'nin ülkücülüğünün sosuna bulanmış bir AKP ümmetçiliği olabilir. Ayrıca kendi toplumunu bilinçli olarak fakirleştirme süreci, sınırlarını korumayarak sekülerlerin yerine daha muhafazakâr bir nüfus ikame etmesi, Avrupa Birliği'nden para alarak bu nüfus ikamesinin ve ucuz iş gücünün kalıcılığını sağlama hamlesi, Avrupa'daki popülist sağ ile örtüşmeyen eylemler. Belki söylemsel olarak Cumhurbaşkanı milliyetçiliği ve vatanseverliği çok fazla kullanıyor, seçmenlerden böyle oy istiyor olabilir ancak söylem-eylem farkını göz önüne aldığımızda AKP-MHP hükümeti bizim tartıştığımız sınıflandırmaya girmemektedir.

İkinci olarak Yeniden Refah ise son yıllarda giderek artan aşırı karşıtlığı, Woke ve LGBT karşıtlığının İslami muhafazakârlıkla harmanlandığı ilginç bir karışımı bize sunuyor. Kadın haklarına yönelik tutumu, ABD ve Avrupa'daki Red-Pill hareketlerini andıran ancak bunu yaparken de Türk toplumuna İslami referanslar sunan bu parti son seçimlerde en hızlı yükselenlerden birisi oldu. Fatih Erbakan'ın klasik Millî Görüş Hareketi'nin değindiği meseleler ile yeni dünyanın meselelerini bir araya getirerek politika üretmesi, dünyadaki ve Türkiye'deki gelişmeleri takip ettiğinin bir göstergesi olarak da değerlendirilebilir.

Üçüncü ve son değerlendirme noktamız ise Zafer Partisi. Aslında burada Zafer Partisi dışında göçmen sorununu dile getiren İYİ Parti gibi diğer partiler de ele alınabilirdi ancak Zafer'i diğerlerinden ayıran en önemli nokta, siyaset bilimi literatüründe "single-issue party" olarak ifade edilen, tek bir meseleyi siyasetinin merkezine alarak o konuyu ısrarla dile getiren partilerden birisi olması. İngiltere'deki Brexit Partisi bu tip partilere örnek olarak gösterilebilir. Bu durum da onu Avrupa'daki muadilleri ile benzer bir noktaya koyuyor. Seçmenlerinin motivasyonları ve kendilerini konumlandıkları nokta Avrupa'daki popülist sağ partilerin seçmenleri ile oldukça benzer. Ümit Özdağ'ın göçmen sorununu ele alış biçimi, argümanları ve öne sürdüğü çözüm önerileri de aslında Avrupa'daki popülist sağın argümanlarına ve siyaset biçimine oldukça yakın.

İş birliği mümkün mü?

Türkiye'deki düzensiz göçün karşısında konumlanan seçmen kitlesi, kendileri ile aynı görüşü savduklarını düşündükleri Avrupa'daki popülist sağın oylarının ve Avrupa'daki göçmen karşıtlığının artmasının Türkiye'de kendi argümanlarına da destek yaratabileceğini düşünüyorlar. Geert Wilders'in yakın zamanda Hollanda seçimlerinde birinci olarak çıkması ve ara ara Türkiye'deki seküler ve milliyetçi kesimin hoşuna gidecek mesajlar paylaşması, Türkiye'de özellikle yukarıda bahsettiğim konularda çözüm arayan kişilerde aynı tarafta olma hissiyatı yaratıyor.

Ancak bu iki grup aynı tarafta değil, istese de olamaz. Avrupa'daki sağ hareketler Avrupa Birliği karşıtlığı yaparken Avrupa içerisindeki her bir ülkenin kendi egemenlik hakkını ve ulus devlet sınırlarını kabul ediyor. Ancak mesele Türkiye ile olan ilişkilere geldiğinde bakış açısı hiç de bu yönde değil. Türkiye'nin zaten Avrupalı olmadığını ve gelen göçmenlerin Türkiye'de daha uyumlu olacaklarını düşündükleri için ülkemizi bir hendek ülke olarak kullanma niyetini paylaşıyorlar. "Türkiye göçmenleri alsın, gerekirse belli bir miktar para verelim ve kendi sınırlarımızı kapatarak bu sorunu çözelim" gibi bir bakış açısına sahipler. Hatta içlerinde ülkelerinde halihazırda var olan

göçmenleri bile Türkiye'ye göndermeyi tahayyül edenler var. Bu sebeple Avrupa'daki popülist sağın ittifak kuracağı hareket Türkiye'deki düzensiz göç karşıtları değil, bu planlarına uygun hareket edecek olan AKP-MHP koalisyonudur. Zaten Geri Kabul Anlaşması ile ve hükümetimizin uyguladığı ümmetçi politika ile Avrupa'yı daha da kasıp kavurabilecek bir sorunu şu an için erteleyebilmiş durumdadır. Erdoğan hükümeti onlar için bulunmaz bir nimet.

Türkiye'deki düzensiz göç karşıtları mutlaka kendilerine bir destek arıyorlarsa bu ancak Avrupa'daki liberal ve sol hareketler olabilir. Neden mi? Çünkü insan hakları ve göçmenlerin korunması konusunda daha duyarlı olan bu kesim, Türkiye'deki göçmenlerin buldukları koşulların iyileştirilmesi konusunda ikna edilebilir. Bu iyileştirme için Türkiye'nin yükünün paylaşılması konusunda pazarlıklar yapılabilir. Geri Kabul Anlaşması'nın iptal ya da revize edilmesi için müzakerelere başlanabilir. Kendi kamuoylarını göç konusunda ikna etmeleri beklenebilir. Güvenli bölgeler oluşturulabilirse bu güvenli bölgelerin kalkınması konusunda maddi destek de sağlayabilirler.

Sözün özü, Türkiye ve Avrupa siyasetinde ortaya çıkan hareketler birbirine benzese de toplumsal etkileri ve siyasi sonuçları açısından aslında oldukça farklılar. Bir tarafta meydana gelen bir akımın ya da siyasi hareketin diğer tarafta da bire bir aynı şekilde karşılık bulacağını beklemek doğru olmaz. Bu gruplar prensipte benzer görüşlere sahip olsalar da içinde buldukları şartlar karşılıklı çıkarlarının çatışmasına sebep olabilir. Bu çıkar çatışmasının çözümü de bazen size benzemeyenler ile ittifaklar kurmak, prensipte benzer olduklarınızla pratikte karşı karşıya gelmeyi göze almaktır.

Osman Can Akdeniz, "Türkiye'deki Göçmen Karşıtları ile Avrupa'daki Popülist Sağ Arasında İş Birliği Mümkün mü?" <https://www.fikirtepedi.com/siyaset/turkiyedeki-gocmen-karsitlari-ile-avrupadaki-populist-sag-arasinda-is-birligi-mumkun-mu/> (Yayın Tarihi: 6 Mayıs 2024).